

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

МИХАЛЬСЬКА МАРІЯ-РОКСОЛАНА ПЕТРІВНА

УДК 338.658

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ
ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА МОЖЛИВОСТІ ОПТИМІЗАЦІЇ ЇХ
СТРУКТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ
МОЛОКОЗАВОД»)**

**Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»**

**АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи
на здобуття освітнього рівня «магістр»**

Тернопіль – 2019

Дипломною роботою за освітнім рівнем «магістр» є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Радинський Сергій Віталійович
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
доцент кафедри економіки та фінансів

Рецензент: кандидат економічних наук, професор
Білоус Ольга Степанівна
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
професор кафедри бухгалтерського обліку та аудиту

Завідувач кафедрою економіки та фінансів О.В. Панухник

Захист відбудеться «23» грудня 2019 р. о. 10⁰⁰ годині на засіданні
екзаменаційної комісії №1 у Тернопільському національному технічному
університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська
50, навчальний корпус № 10, ауд.143.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми роботи полягає в тому, що в умовах ринкової економіки ефективне управління витратами та результатами діяльності підприємств є важливим і складним завданням, вирішення якого актуальне для нинішніх умов господарювання. Оскільки витрати це основний обмежник прибутку й одночасно головний чинник, що впливає на обсяг пропозиції, то прийняття рішень керівництвом фірми неможливо без аналізу вже наявних витрат виробництва та реалізації і їхньої величини у перспективному періоді.

У вітчизняній практиці на переважній більшості підприємств і фірм замість категорії «витрати» використовується категорія «собівартість», що по своєму змісту істотно відрізняється від категорії «витрати». В даний час почався перехід вітчизняної бухгалтерії на західну систему. Цей перехід нерозривно пов'язаний з переходом до національного рахівництва по системі ООН. Одержання найбільшого ефекту з найменшими витратами, економія трудових, матеріальних і фінансових ресурсів залежать від того, як вирішує підприємство питання зниження собівартості продукції.

Витрати підприємства складаються з усієї суми витрат на виробництво продукції і її реалізацію. Ці витрати, виражені в грошовій формі, називаються собівартістю і є частиною вартості продукту. У неї включають вартість сировини, матеріалів, палива, електроенергії й інших предметів праці, амортизаційні відрахування, заробітна плата виробничого персоналу та інші грошові витрати. Отже, собівартість продукції – це виражені в грошовій формі сукупні витрати на підготовку і випуск продукції (робіт, послуг). Собівартість характеризує ефективність усього процесу виробництва на підприємстві, оскільки в ній відображаються рівень організації виробничого процесу, технічний рівень, продуктивність праці та ін. Чим краще працює підприємство, ефективніше використовує виробничі ресурси, тим нижча собівартість продукції.

При обчисленні собівартості важливе значення має склад витрат, які до неї входять. Собівартість повинна включати до свого складу витрати необхідної праці, тобто витрати, що забезпечують процес відтворення всіх факторів виробництва (предметів і засобів праці, робочої сили і природних ресурсів), і не включити витрат додаткової праці, що відшкодовуються за рахунок прибутку. Згідно з зазначеним до собівартості продукції входять витрати на підготовку, освоєння та обслуговування виробництва, охорону праці й безпеку праці, оплату праці та підготовку кадрів, інші витрати.

Витрати на підготовку та освоєння виробництва включають витрати на виготовлення нових видів продукції в період їх освоєння, і витрати, пов'язані з освоєнням нових виробничих цехів, технологічних ліній, удосконаленням технологій й організації виробництва. Поряд із витратами виробництва важливе значення має з'ясування витрат пов'язаних із реалізацією продукції підприємства. В основі збутових витрат лежить бажання підприємства популяризувати та просувати власну продукцію на вітчизняному та зарубіжному ринках. Сьогодні в основі витрат на збут лежить формування подальшої політики формування іміджу та забезпечення логістичних підходів управління збутовою діяльністю підприємства. Саме розгляд

особливостей формування різних видів витрат на підприємстві та оптимізації їх структури обумовила актуальність обраної теми.

Проблемами вивчення даної теми займалися відомі науковці, зокрема серед них слід виділити праці Ареф'єва О.В., Березовської Т.З., Білик М. Д., Павловської О. В., Притуляк Н. М., Невмержицької Н. Ю., Бутинця Ф. Ф., Мниха Є. В., Олійника О. В., Глущенко В.В., Гривківської О.В., Зятковського І.В., Меца В.О., Панасюка В.М., Пасічника В.Г., Акіліна О.В., Растяпіна А.В., Губенка С.П. та ін.

Метою даного дослідження є з'ясування теоретичних підходів та практичних аспектів формування витрат підприємства, а також визначення механізмів оптимізації їх структури.

Завданнями даної роботи є вивчення наступних питань:

- з'ясування поняття, сутності та класифікації витрат підприємства;
- визначення особливостей формування витрат підприємства та їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства;
- узагальнення інструментарію діагностики ефективності формування витрат підприємства;
- дослідження фінансово-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод»;
- аналіз стану та структури витрат підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод»;
- оцінка собівартості виробництва окремих видів продукції підприємства;
- розгляд впливу формування витрат господарської діяльності на фінансові результати та фінансовий стан підприємства;
- відображення формування стратегічної моделі управління витратами;
- визначення резервів зниження собівартості виробництва продукції;
- реалізація інноваційно-інвестиційного проекту впровадження технологічної лінії «Ekoton» на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод» - напрямок зниження собівартості виробництва;
- прогнозування обсягів реалізації продукції та позиціонування на ринку підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод»;
- дослідження оптимізації стану та структури витрат за рахунок реалізації інвестиційного проекту впровадження технологічної лінії;
- оцінювання впливу заходів зниження витрат на фінансово-економічні результати діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність вітчизняного підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на ринку молока та молокопродуктів.

Предметом дослідження виступає система побудови формування витрат підприємства, а також механізм впливу витрат на фінансові результати господарської діяльності підприємства.

Методи дослідження. Методичною основою дослідження є загальнонауковий діалектичний метод, методи індукції, дедукції. У вивченні теорії та діючої практики формування витрат на виробництво та реалізацію продукції та їх вплив на прибуток у вітчизняних підприємствах використані прийоми оцінки, зіставлення, порівняння,

групування, класифікації.

Як інформаційна база були використані праці вітчизняних і закордонних авторів, законодавчі та нормативно-правові акти з питань економіки, підприємницької діяльності, оподаткування, управлінського обліку й аудиту, матеріали наукових видань, статистичні довідники, реєстри обліку та фінансова звітність підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Наукова новизна дослідження обумовлена розробкою та обґрунтуванням організаційно-економічного механізму зниження витрат виробничо-господарської діяльності підприємства та оптимізації їх структури на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Методологічною та науковою базою дослідження є опрацювання чинного законодавства і наукової літератури з питань здійснення господарської діяльності в Україні, а також найновіша довідкова і періодична література, щодо визначення механізму забезпечення ефективності діяльності підприємства.

Теоретико-методологічну основу роботи становить сучасна економічна теорія, критичний синтез класичних теорій і новітніх поглядів на формування витрат на виробництво та реалізацію продукції та їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства. При виконанні досліджень, залежно від конкретних цілей і задач, використовувались аналітично-графічна формалізація економічної діяльності підприємства, порівняльний аналіз динаміки показників.

Апробація результатів дослідження. Основні результати представлено в магістерській роботі дослідження висвітлені на II міжнародному студентському науковому форумі «Креативна економіка очима молоді» у 2-х томах (29-31 березня 2018 р.).

Структура дипломної роботи. Дипломна робота розміщена на 139 сторінках машинописного тексту, в роботі є вступ, шість розділів, висновки до кожного із розділів, загальні висновки, список використаних джерел складається із 87 найменувань, в роботі є 27 таблиці, 34 рисунків та 10 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі магістерської роботи відображено актуальність теми дослідження, встановлено мету та завдання, предмет та об'єкт, методи та інформаційну базу дослідження, а також описано наукову новизну, теоретичні та практичне значення і апробування отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні засади формування витрат підприємства» з'ясовано поняття, сутність та класифікацію витрат підприємства, визначено особливості формування витрат підприємства та їх вплив на фінансові результати діяльності підприємства, узагальнено інструментарій діагностики ефективності формування витрат підприємства.

Результати проведеного автором дослідження вказують, що витрати - виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції. Витрати виступають важливою економічною категорією, яка потребує нових підходів управління ними через значні зміни, що

відбуваються останнім часом в технологічній та збутовій діяльності підприємств. Сучасне економічне становище, яке склалося на великих підприємствах, вимагає від управлінців пошуку так званих прихованих резервів. З розвитком ринкових відносин ця тенденція буде поширюватися на всі підприємства, у тому числі дрібні. Високий економічний результат діяльності підприємства значною мірою визначається тим, наскільки ефективно на ньому здійснюватиметься менеджмент витрат, оскільки саме він є дієвим інструментом прозорості і ефективності діяльності підприємства та його структурних підрозділів. Згідно з цим Національним стандартом бухгалтерського обліку в Україні передбачене таке групування витрат на виробництво, які формують структуру витрат : матеріальні витрати, оплата праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних засобів і нематеріальних активів, інші операційні витрати.

Автор в роботі відзначає, що метою діагностики витрат виробництва є надання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень про використання різноманітного методологічного апарату та інструментарію для визначення стану процесу формування виробничих витрат підприємства у невизначеному середовищі функціонування, а також розробки комплексу заходів, спрямованих на поліпшення цього стану. У зв'язку з цим, предметом діагностики є кількісна характеристика та якісна ідентифікація процесу формування витрат. Об'єктом діагностики виступає об'єкт управління як цілісна високоорганізована система з усіма її функціональними підсистемами.

У другому розділі «Оцінка стану, структури та ефективності формування витрат підприємства (на прикладі підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод»)» досліджено стан та динаміку показників фінансово-господарської діяльності підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод», здійснено аналіз стану та структури витрат підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод», здійснено оцінку собівартості виробництва окремих видів продукції підприємства, розглянуто вплив формування витрат господарської діяльності на фінансові результати та фінансовий стан підприємства.

Об'єктом дослідження виступало вітчизняне підприємство ПрАТ «Тернопільський молокозавод», що реалізує діяльність у сфері виробництва молока та молокопродуктів. Підприємство виготовляє широкий сегмент продукції під торговою маркою «Молокія», яка є популярною не тільки у м.Тернопіль та Тернопільській області, але й в Україні та країнах ближнього зарубіжжя.

Узагальнивши стан та тенденції витрат в діяльності підприємства необхідно відмітити зростання обсягів витрат виробничо-господарської діяльності підприємства, зокрема у 2014 році значення показника складало 618137 тис.грн., у 2015 році – 827694 тис.грн., у 2016 році 1140686 тис.грн., у 2017 році – 1147950 тис.грн., а у звітному 2018 році показник збільшується до рівня 1722389 тис.грн.

Автором досліджено, що в структурі витрат підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» спостерігаються наступні тенденції, зокрема: зниження питомої ваги витрат на основні матеріали та комплектуючі, якщо у 2014 році показник складав 18,92%, то у звітному періоді знижується на 2,08% до рівня 16,84%; зростання питомої ваги витрат на допоміжні матеріали, зокрема показник зростає із 1,91% у 2014 році до рівня 2,52% у 2018 році, при цьому приріст показника становив 0,61%; зниження питомої ваги витрат на електроенергію, зокрема показник

питомої ваги даних витрат у 2014 році становив 11,62% і знижується до рівня 10,05% у 2018 році, при цьому показник зниження становив 1,57%; також знижується питома вага витрат на амортизацію (на 2,21%), витрат на оплату праці (на 0,52%), витрат соціальні заходи (на 1,78%); за рахунок приросту виробництва та реалізації продукції збільшується розмір оподаткування (на 0,57%); зростає питома вага витрат пов'язаних із орендою (на 6,88%) та інших витрат (на 0,27%).

Дослідивши ефективність використання витрат підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» автором відзначено зростання основних показників – коефіцієнту покриття виробничих витрат, коефіцієнту ефективності формування витрат. Зростання показників обумовлено значним приростом показника доходів від реалізації (чистих доходів) над виробничими витратами діяльності підприємства. Протягом досліджуваного періоду спостерігається зниження показника покриття постійних витрат та ефективності постійних витрат, що обумовлює зниження ефективності використання постійних витрат на підприємстві. Поряд із цим спостерігається зниження ефективності використання змінних витрат за весь досліджуваний період.

У третьому розділі «Розробка та обґрунтуванням організаційно-економічних заходів зниження витрат виробничо-господарської діяльності підприємства та оптимізації їх структури» визначено стратегічні орієнтири в моделі управління витратами підприємства, визначено резерви зниження собівартості виробництва продукції, представлено напрями реалізації інноваційно-інвестиційного проекту впровадження технологічної лінії «Ekoton» на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод», як напрямку зниження собівартості виробництва.

Для оптимізації рівня та структури витрат підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» автором пропонуються наступні заходи:

По-перше, реалізовувати стратегію управління витратами на досліджуваному підприємстві. Зокрема, стратегія мінімізації та оптимізації витрат підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» має спрямовуватись на вирішення ключових питань: оцінка та моніторинг обґрунтованості абсолютної величини витрат; постійне дослідження її відповідності плановим величинам; комплексне оцінювання чинників формування величини та структури витрат; своєчасне виявлення резервів зменшення витрат; виявлення та обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів.

По-друге, активізувати основні джерела зниження собівартості виробництва продукції підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» передбачають: зниження витрат сировини, матеріалів, палива і енергії на одиницю продукції, зниження розміру амортизаційних відрахувань, зниження витрат заробітної плати на одиницю продукції, ліквідація непродуктивних витрат і інших витрат, скорочення адміністративних витрат та накладних витрат реалізації продукції.

По-третє, впроваджувати інноваційні процеси у виробництво, зокрема пропонується реалізувати технологічну лінію компанії «Ekoton» із виробництва глазурованих сирків ТМ «Молокія». В цілому, планується, що за рахунок впровадження технологічної лінії «Ekoton» на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод» дасть можливість не тільки зменшувати витрати на виробництва (за перший рік на 5% від загального обсягу витрат, а також 12% у другий рік її функціонування), але й також значно розширювати асортимент продукції. Доцільність впровадження нової технологічної лінії «Ekoton» зумовлена

досягненням наступних цілей – зниження собівартості реалізації та отримання прибутку на основі максимального продажу, а також задоволення індивідуальних і специфічних потреб клієнта.

У четвертому розділі «Спеціальна частина» досліджено стан та тенденції розвитку вітчизняного ринку молока та молокопродуктів, здійснено оцінку конкурентоспроможності підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод».

Автором здійснено аналіз ринку і відмічено те, що ринок молочних продуктів поділяють на такі дві складові частини, як: первинний ринок молока, продавцями на якому є сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства та господарства населення; вторинний ринок молока і молокопродуктів, продавцями на якому є переробні підприємства. У 2018 році виробництво молока всіх видів скоротилося на 7,7% (866 тис. тонн) порівняно з 2012 роком. У господарствах населення у 2018 р. виробництво молока скоротилося на 15% (1356 тис. тонн) порівняно з 2012 роком, що пов'язано із проблемами його реалізації. У сільськогосподарських підприємствах та фермерських господарствах виробництво молока збільшилося на 22,1% та 63,8% відповідно за рахунок покращення утримання корів.

Досліджуючи позиції на ринку Тернопільської області необхідно відмітити, що підприємство ПрАТ «Тернопільський молокозавод» займає частку у розмірі 25,2%, поряд із цим значну частку виробництва та реалізації продукції має ПП «Теребовлянський молокозавод» - 13,5% та ПП «Альма-віта» - 7,9%, у ТОВ «Бучацький сирзавод» частка ринку становить 5,7%. Підприємство ПрАТ «Тернопільський молокозавод» є лідером на ринку молокопродуктів у м.Тернополі, серед негативних чинників слід виділити дещо вищі ціни на продукцію. Для підвищення конкурентних позицій на ринку автором запропоновано розробити систему управління конкурентоспроможністю підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод», яка б доповняла систему управління якістю, а саме розробкою конкурентної стратегії, аналізом конкурентів, можливостями фірми, що в сукупності дає можливість спланувати діяльність та забезпечити конкурентоспроможність.

У п'ятому розділі «Обґрунтування економічної ефективності» представлено механізм реалізації інвестиційного проекту впровадження технологічної лінії «Ekoton» як напряму оптимізації структури витрат підприємства, визначено вплив заходів зниження витрат на фінансово-економічні результати діяльності підприємства.

Представлені у розділі автором розрахунки відзначають, що за рахунок модернізації виробництва (введення нової виробничої лінії «Ekoton») планується поступово знижувати витрати на виробництво продукції, зокрема у 2020 плановому році на 94294 тис.грн. та на 114521 тис.грн. у 2021 році. Зазначене вплине на собівартість реалізації продукції, а також на відпускні ціни, і стимулюватиме зростання конкурентоспроможності продукції підприємства.

Запропоновані заходи забезпечуватимуть зростання результатів фінансово-господарської діяльності підприємства - доходів від реалізації продукції (на 347993 тис.грн. або на 19,34%), чистого прибутку (на 117224 тис.грн. або на 273,22%), розміру активів за рахунок зростання оборотних активів (на 123699 тис.грн. або на 44%), власного капіталу (на 555 тис.грн. або на 100,01%). Поряд із цим

спостерігатиметься зростання основних показників фінансового стану – фінансової автономії (на 0,155 пункти) та рентабельності діяльності підприємства (активів на 159,18%, власного капіталу на 86,6%, продажу на 212,74%).

У шостому розділі «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» подано механізми організації охорони праці на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод», визначено особливості організації і проведення досліджень з оцінки стійкості роботи об'єктів під час воєнних дій, представлено напрями підготовки та виконання заходів щодо дезактивації технологічного обладнання (агрегатів, машин) інших видів техніки під час радіоактивного забруднення.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати дослідження необхідно відмітити наступні висновки та рекомендації:

1. Витрати виступають важливою економічною категорією, що має потребу у нових підходах до управління ними через значні зміни, що відбуваються останнім часом в технологічній та збутовій діяльності підприємств. Сучасна економічна ситуація, яка склалася на великих підприємствах, потребує від управлінців пошуку певних прихованих резервів. Із подальшим розвитком ринкових відносин, дана тенденція розповсюдиться на всі підприємства, включаючи і дрібні. Високий економічний результат діяльності підприємства у значній мірі визначається тим, наскільки ефективно на ньому здійснюватиметься менеджмент витрат, оскільки саме він є дієвим інструментом прозорої та ефективної діяльності підприємства разом з його структурними підрозділами.

2. Відповідно до цього, Національним стандартом бухгалтерського обліку в Україні передбачається наступне групування витрат на виробництво, які формують їх структуру: матеріальні витрати, оплата праці, соціальні відрахування, амортизація основних засобів та нематеріальних активів і інші операційні витрати.

3. Перелік та склад статей калькулювання виробничої собівартості і продукції встановлюють на підприємстві із врахуванням специфіки галузі та виду діяльності підприємства, крім того, особливостей технології і організації виробництва, реалізації продукції. Статті калькулювання формуються виходячи із розподілу витрат на прямі і непрямі, у свою чергу, непрямі витрати - змінні і постійні.

4. Обґрунтування діагностики процесу формування витрат виробництва як системи, створює можливість визначення її завдання: оцінка особливостей в процесі формування виробничих витрат підприємства, пошук ключових факторів впливу, окреслення «вузьких місць»; розробка і обґрунтування конкретних практичних заходів щодо підвищення ефективності діяльності.

5. Об'єктом проведеного дослідження виступило підприємство ПрАТ «Тернопільський молокозавод», котре реалізує свою діяльність на ринку молока та молочних продуктів. Ширину асортименту формують групи асортиментного ряду продукції ПрАТ «Тернопільський молокозавод»: йогурти, кефір, молоко, масло, сметана, айран т.д., а глибину асортименту сформованого за рахунок видів продукції підприємства – йогурт білий, кефір питний нежирний, казкове молоко, масло селянське, сметана 15% та айран та ін. Сьогодні до завдань асортиментної політики

належить розширення як глибини, так і ширини пропонованої продукції, при цьому вона повинна виготовлятися у великих обсягах і у сталому асортиментному ряді.

Узагальнюючи результати дослідження ключових показників фінансово-господарської діяльності підприємства варто відзначити позитивну динаміку, зокрема, помічене зростання обсягу реалізації, ріст чистого прибутку та власного капіталу, показників рентабельності, продуктивності праці, поточних зобов'язань, знижується рівень дебіторської заборгованості. Позитивна динаміка спостерігається у зростанні показників оборотних активів, приріст кількості працівників та фонду оплати праці даного підприємства.

6. Аналізуючи стан та структуру витрат підприємства варто відзначити збільшення обсягів витрат виробничо-господарської діяльності підприємства. У 2015 році значення показника складало 827694 тис.грн., 2016 рік – 1140686 тис.грн., у 2017 році 1147950 тис.грн., щодо звітнього 2018 року, показник зростає до рівня 1722389 тис.грн. Загалом, спостерігається приріст постійних витрат підприємства на 383224 тис.грн. або на 237,44% (у 2014 році показник становив 161396 тис.грн., у 2018 році величина показника збільшується до 544620 тис.грн.), поряд із цим змінні витрати збільшуються на 721027 тис.грн. (із 456742 тис.грн. у 2014 році, до рівня 1177769 тис.грн. у 2018 році). Збільшується питома вага постійних витрат, вона зростає на 5,51%, відповідно питома вага змінних витрат знижується на ідентичну величину.

7. Впродовж досліджуваного періоду ми бачимо зростання показника покриття постійних витрат та ефективності постійних витрат, що обумовлює підвищення ефективності використання постійних витрат на підприємстві. Поряд із цим спостерігається зростання ефективності використання змінних витрат за весь досліджуваний період. Також необхідно відмітити найбільшу питому вагу змінних витрат в структурі виробництва продукції, які безпосередньо впливають на обсяги виробництва. При цьому з року в рік спостерігається приріст витрат виробництва, що обумовлюється інфляційними процесами в країні, зростанням цін на енергоносії, зростанням середнього рівня оплати праці, ростом закупівельних цін сировини та матеріалів.

8. Узагальнюючи результати впливу ефективності формування витрат підприємства на фінансово-економічні показники та показники фінансового стану досліджуваного підприємства, до позитивних аспектів діяльності підприємства потрібно віднести прибутковість діяльності, наявність робочого капіталу, висока фінансова незалежність. На негативну оцінку заслуговує зниження показників ліквідності та платоспроможності, показників фінансової стійкості та ділової активності, невисокі показники рентабельності основної діяльності підприємства. Загалом, слід відмітити, не достатньо ефективну політику щодо формування витрат основної діяльності.

Для оптимізації структури та рівня витрат на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод» доцільно здійснити наступне:

А. Реалізовувати стратегію управління витратами на досліджуваному підприємстві. Зокрема, стратегія мінімізації та оптимізації витрат підприємства повинна бути спрямована на вирішення ключових питань: оцінка та моніторинг обґрунтованості абсолютної величини витрат; постійне дослідження її відповідності

плановим величинам; комплексне оцінювання чинників формування величини та структури витрат; своєчасний пошук резервів зниження витрат; розробка та обґрунтування механізмів мобілізації даних резервів.

Б. Забезпечити активізацію найважливіших джерел зменшення собівартості виробництва продукції на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод», що передбачають: скорочення витрат сировини та матеріалів, палива й енергії на одиницю продукції, зменшення величини амортизаційних відрахувань, зменшення витрат по оплаті праці на одиницю продукції, усунення непродуктивних витрат та інших витрат, зниження адміністративних та накладних витрат реалізації продукції.

В. Забезпечити впровадження інноваційних процесів у виробництво, зокрема пропонується реалізувати технологічну лінію компанії «Ekoton» із виробництва глазурованих сирків. В цілому, за рахунок впровадження технологічної лінії «Ekoton» на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод» дасть можливість не тільки зменшувати витрати на виробництво (за перший рік на 5% від загального обсягу витрат, а також 12% у другий рік її функціонування), але й також значно розширювати асортимент продукції. Доцільність впровадження нової технологічної лінії «Ekoton» зумовлена досягненням наступних цілей – зниження собівартості реалізації та отримання прибутку на основі максимального продажу, а також задоволення індивідуальних і специфічних потреб клієнта.

За рахунок модернізації виробництва (введення нової виробничої лінії «Ekoton») планується поступово знижувати витрати на виробництво продукції, а саме, у 2020 плановому році на 94294 тис.грн. та на 114521 тис.грн. у 2021 році. Зазначене вплине на собівартість реалізації продукції та на відпускні ціни, що стимулюватиме зростання конкурентоспроможності продукції підприємства.

Запропоновані заходи забезпечуватимуть зростання результатів фінансово-господарської діяльності на досліджуваному підприємстві, а саме: доходів від реалізації продукції (на 347993 тис.грн. або на 19,34%), чистого прибутку (на 117224 тис.грн. або на 273,22%), розміру активів за рахунок зростання оборотних активів (на 123699 тис.грн. або на 44%), власного капіталу (на 555 тис.грн. або на 100,01%). Поряд із цим спостерігатиметься зростання основних показників фінансового стану, зокрема, фінансової автономії (на 0,155 пункти) та рентабельності діяльності підприємства (активів на 159,18%, власного капіталу на 86,6%, продажу на 212,74%).

Праці опубліковані за темою дослідження

Михальська М.-Р.П. Механізми підвищення збутової діяльності на підприємстві / М.-Р.П. Михальська, С.В. Радинський // II Міжнародного студентського наукового форуму «Креативна економіка очима молоді» (04 квітня 2019 р.) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2019. – Т.2. – 90 с. (с. 70-72).

АНОТАЦІЯ

Михальська М.-Р. П. Фінансово-економічний механізм формування витрат на підприємстві та можливості оптимізації їх структури (на прикладі ПрАТ «Тернопільський молокозавод»). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Об'єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність вітчизняного підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод» на ринку молока та молокопродуктів.

Метою даного дослідження є з'ясування теоретичних підходів та практичних аспектів формування витрат підприємства, а також визначення механізмів оптимізації їх структури.

Методи дослідження. Методичною основою дослідження є загальнонауковий діалектичний метод, методи індукції, дедукції. У вивченні теорії та діючої практики формування витрат на виробництво та реалізацію продукції та їх вплив на прибуток у вітчизняних підприємствах використані прийоми оцінки, зіставлення, порівняння, групування, класифікації.

У даній роботі досліджено теоретичні основи формування витрат підприємства. Здійснено аналіз фінансово-господарського стану підприємства ПрАТ «Тернопільський молокозавод». Проведено оцінку стану та структури витрат підприємства. Запропоновано шляхи зниження витрат на підприємстві ПрАТ «Тернопільський молокозавод», і оптимізацію їх структури.

Ключові слова: витрати, кошторис, активи, платоспроможність, інноваційний проект, окупність, рентабельність, грошові кошти.

ANNOTATION

Mykhalska M.-R. P. Financial and economic mechanism of formation of expenses at the enterprise and possibilities of optimization of their structure (on the example of PJSC «Ternopil milk factory»). - Manuscript.

Research for the Master's degree in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». - TNTU them. I. Pulia. - Ternopil, 2019.

The object of the study is the financial and economic activity of the domestic enterprise of PJSC «Ternopil milk factory» on the market of milk and dairy products.

The purpose of this study is to elucidate theoretical approaches and practical aspects of cost formation of an enterprise, as well as to identify mechanisms for optimizing their structure.

Research methods. The methodological basis of the study is the general scientific dialectical method, methods of induction, deduction. The methods of estimation, comparison, comparison, grouping, classification were used in studying the theory and current practice of formation of costs for production and sales of products and their impact on profit in domestic enterprises.

This paper explores the theoretical foundations of enterprise cost formation. The analysis of the financial and economic condition of the enterprise of PJSC «Ternopil milk factory». The state and cost structure of the enterprise were evaluated. Ways to reduce costs at the enterprise of PJSC «Ternopil Milk Factory» and optimization of their structure are proposed.

Keywords: costs, cost estimate, assets, solvency, innovative project, payback, profitability, cash.